

Dixitque ei: hac vasa tolle & vade & pone ea in templo quod est in Ierusalem, & domus Dei edificetur in loco suo. Ordo præpositus: nam prius edificanda erat domus Dei, & deinde vasa erant in ea ponenda: Tunc Sesbazar ille venit & posuit fundamenta domus Dei in Ierusalem: & ex tunc usque nunc edificatur. sed non continuè: intermissum siquidem fuit opus vt prædictum est circa decennium. & nondum completà est. Nunc ergo si videtur regi bonum, queratur in domo scripturarum regis quæ est in Babel vtrum fuerit à Cyro rege positum edictum vt edificaretur domus Dei hac in Ierusalem: & voluntatem regis super hoc mittas ad nos.

CAPVT VI.

Vnc Darius rex præcepit: & quæ fuerunt in domo scripturarum quæ repositæ erant in Babel. Non ciuitatis, sed regni est hic nomen Babylon. Et inuentum est in Egbathanis quod est castrum. Iuxta hebræum habetur. in sacculo in palatio. sacculus enim loculus scripturarum existens in palatio publico (puta in palatio cellariæ regis) significatur. in Medens prouincia. Iuxta Hebræum habetur. quod in Madai prouincia. seu ciuitate. volumen vñ: talisque scriptus erat in eo commentarius. Anno primo Cyri regis, Cyrus rex decreuit vt domus Dei quæ est in Ierusalem edificaretur in loco. Legendum est. locus in quo immolant victimas. Ipsi domus vsus exprimitur dicendo locus vbi immolant hostias. & muri eius fundarentur: altitudo eius cubitorum sexaginta. & latitudo eius cubitorum sexaginta. Quadratum concessit Cyrus ædificium comprehendendo septa templi. templum enim ipsum credimus non esse restauratum maius templo Salomonis. Ordines de lapidibus impositis tres. Iuxta Hebræum habetur. Parietes ex lapide marmoreo tereno. Grosstitudo parietum quæ describenda restabat deferibitur: vt videlicet ex tribus lapidibus marmoreis constet. & sic ordines de lignis nouis. Iuxta hebræum habetur. & parietem ligni noui. Explicat ligna noua pro interno pariete templi, ne ministri regis ligna non noua dent Iudæis pro interno pariete templi quod Salomon fecerat. sumptus autem de domo regis dabuntur. Omnia hæc tacita fuerant superius in principio huius libri recitâdo epistolam Cyri. Et etiam vasa domus Dei aurca & argentea quæ Nebuchadnezar tulerat de templo quod erat in Ierusalem & detulerat in Babel: reddantur & referantur in tēptum quod

E

est in Ierusalem ad locum suum, quæ & posita sunt. Hebraicè habetur. & posita erunt in domo Dei. verba siquidem sunt commentarii Cyri: quæ autem subiunguntur verba sunt Epistolæ Darii.

Nunc Thathhenai dux trans flumen & Setharboxenai & socii vestri, Apharsecha'ia qui estis trans flumē. longinquus estote inde. Dimittite fieri domū Dei hanc à duce Iehudaorū & senioribus eorum: & domū Dei hanc edificent in loco suo. Sed & à me præceptum est quid oporteat fieri à presbyteris Iudaorū illis. Iuxta Hebræū habetur. Et à me positum est decretum ad quid quod faciatis cum senioribus Iehudaorū istis ad edificandum domum Dei hanc: & de substantiâ regis quæ est tributum trans flumen. adiungitur enim decretum de eo quod faciendū est ab ipsis ducibus trās flumen, & ad quid: videlicet vt de ærario regis tribuant ad ædificandum domum Dei &c. studiose. Iuxta Heb. habetur. citò. seu festinè. sumptus dabitur viris huius vt non cessent: moras enim tollit. Quod si necesse fuerit. Iuxta Hebræum habetur. Et quod curantes. subauditur sitis vt dentur subiuncta pro sacrificio. & filiis taurorum & aristes & agni in holocaustū Deo cæli, frumentū, sal, vinum & oleum Iuxta dictum sacerdotum qui sunt in Ierusalē dabuntur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia. Iuxta heb. habetur. absque defectu. vult enim efficaciter adimpleri iussa. Vt offerant oblationes Deo cæli: orentq; pro vita regis & filiorū eius. A me ergo. Legendum est. Et à me positum est decretum. Tertium decretū adiungitur. vt omnis homo qui mutauerit hanc in sionem, tollatur lignum de domo eius & erigatur & consigatur in eo, domus autem eius publicetur. Iuxta Heb. habetur. sterquilinum fiat propter hoc. quod erat maioris ignominia. Et deus qui habitare fecit nomen suū ibi, dissipet omnia regna. Iuxta Hebræū habetur. omnem regem & populum qui miserit manum suam ad mutandum ad euerendum domum Dei hanc quæ est in Ierusalem. Imprecatio est cum professione diuinæ providentiæ. ego Darius posui decretum quod studiose impleri volo. Iuxta Hebræum habetur. festinanter fiat. subscriptio siquidem est manū Darii regis.

Vnc Thathhenai dux trans flumen & Setharboxenai & socii eorum secundum quod misit Darius rex. sic diligenter & executi sunt. Hebraicè habetur. sic citò fecerunt. vt Darius iusserat. Aduerte q; ex toties repetita celeritate in hac Darii epistola & executione, innuitur quod principes trans flumen impedierunt fabricam tēpli tempore Cyri, non penitus negando da-

Kkk re

re iussa à Cyro, sed tardando, sed differendo de tempore in tempus, ut parum possent Iudæi fabricare. Seniores autem Iehudæorum ad discabant & prosperabatur iuxta prophetiã Chaggaï propheta & Zechar'ia filii Haddo: & edificauerunt & construxerunt. Legendũ est & edificauerunt & fundauerunt ex præcepto Dei Israel. Sed non caret quæstione quod sequitur. & ex decreto Cyri & Darii, et Artaxerxis Regum Persarũ. quo nãq; pacto verificari potest quod templum perfectũ fuerit anno sexto Darii ut statim subiungitur, & q̄ iubente Artaxerxe Darii successore ædificatũ sit. copulatiue enim dicitur Cyri & Darii & Artaxerxis, ut intelligamus tres reges secundũ planum literæ sensum. Solutio est quod hic summantur primi authores ædificii nõ arctando ad ædificiũ templi, sed absolute: hoc est ut comprehendit ædificium tam templi quã ciuitatis Ierusalẽ. Cyrus enim & Darius eius gener authores fuerunt ædificii templi: Artaxerxes autem Darii filius author fuit restorationis murorum Ierusalem, ut inferius scribitur. *Et compleuerunt domum istam.* Narratur in specie tempus quo cõsummata est fabrica templi. *usque ad diem tertium mensis Adar,* hoc est mensis duodecimi in ordine anni inchoantis ab æquinoctio vernali. *qui est annus.* Legendum est. *qui ipse annus sextus regni Darii regis.* ubi clarè dicitur templum finitũ tempore Darii. Et hinc apparet ratio sermonis Iudæorum apud Ioannem Euangelistam ca. 2. quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. à secundo enim anno Cyri usque ad sextum annum Darii, quadraginta & sex anni fluxerunt.

Fecerunt autem filii Israel (sacerdotes & Leuita & reliqui filii transmigrationis) dedicationem domus Dei huius cum gaudio. Non est scriptus aliter dies huius dedicationis: sed & rationi consonat & Euangelicæ historicæ quadrat quod dicto mense facta fuerit. nã dedicationis festum hyemali tempore celebratum fuisse Ioannes Euangelista ca. 10. narrat. Et obtulerunt in dedicatione domus Dei huius tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos: & hircos caprarum pro peccato pro toto Israel duodecim iuxta numerum tribuum Israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis & Leuitas in diuisionibus suis super opera Dei in Ierusalem: sicut scriptum est in libro Moysi. Fecerunt q̄ filii transmigrationis pascha quartadecima die mēsis primi. Purificati enim fuerat sacerdotes & Leuita quasi vnus, omnes fuerunt mundi: & immolauerunt pascha omnibus filiis transmigrationis, & fratribus suis sacerdotibus

sibi. Et comederunt filii Israel qui reuersi erant de transmigratione: & omnes qui se separauerant à conuincatione gentium terra ad eos, ut quærent dominum Deum Israel. De Iudæis & profelytis est sermo qui coniuncti erant iis qui venerant ex transmigratione. dispersi enim multi significantur conuenisse ad eos. Et fecerunt solennitatem arymorum septem diebus in leuitia: quia lætificauerat eos dominus, & conuerterat: cor regis Assur ad eos ad roborandum manus eorum in opere domus Dei, Dei Israel. Regem Persarum nominat regem Assur, quia reuera erat rex etiam Assyriorum: à quo Assyriorum regno prima venit vastatio Iudæorum, & propterea dicitur conuersum cor regis Assur ad Iudæos.

CAPVT VII.

Hæc res aut istas in regno Artaxerxis regis Persarũ: Hexra filius Sera'ia, filii Hazar'ia, filii Chitci'ia, filii Salu'ia, filii Zadoe, filii Achitub, filii Amar'ia, filii Har'ia, filii Mera'ioth, filii Zerach'ia, filii Huxzi, filii Bucci, filii Abinab, filii Pinchas, filii Elhazar, filii Aharon sacerdotis primi. Ipse Hexra ascendit de Babel. Iste Artaxerxes est Darii filius, qui cõmuni nomine vocatur Xerxes: & est rex ille potentissimus à scriptoribus nominatus. & quantum litera tradit, Hezdras Xerxis tempore post ædificationem tẽplũ e Babylone ascendit in Ierusalem fultus autoritate & fauore regio: clarè enim in hac litera dicitur & q̄ post supradicta, & q̄ non regnante Dario, sed Artaxerxe Hezdras ascendit de Babylone. Ita q̄ secunda persona fulta autoritate regia ascendens de Babylone in Ierusalẽ, fuit Hezdras cum multitudine infra scripta: primum enim ascenderat Zorobabel cũ multitudine supra scripta, tertia autem persona fuit Nehemias pincerna huius Xerxis, ut inferius patet: qui & dux fuit Iudæorum in Iudæa. & ipse scriba velox in lege Moysi quam dedit dominus deus Israelis. Non à velocitate ingenii ac doctriinæ in lege Moysi laudatur: utpote qui respondendo de iis quæ legis Moysi sunt, promptissimus erat & in soluendis dabiis velocissimus: quid enim laudis cõtineret velociter scribere characteres in lege Moysi, potius quã in aliis voluminibus: ex hoc enim quod scriba velox cõmẽdatur non absolute, sed in lege Moysi quam dominus deus Israelis dedit, manifestatur q̄ quantum ad notitiam & sensum legis diuinæ scriba velox dicitur. Cũ his tamen scito q̄ dictio interpretata scriba nõ à scribendo

kkk ij sed

sed à libro deriuatur, & significat eum qui scit librum: & propterea legendum esset & ipse literatus velox in lege Moſis, & ſimiliter corrige inferius: quia ſæpe repetitur. Et hic ſenſus quadrat vbique: quadrat & Hieronymo, exponēti ſcribas hoc eſt doctiſſimos. At ſi quiſpiam contendat dictionem illam deriuari à numero, & legendū eſſe, & ipſe numerator velox in lege Moſis, ſenſus in idem redit: quoniā à numero antiqui etiā poetas nominabant, ea forte ratione quia ſuprema inter certas ſcientias eſt de numero. Vndecunq; ergo deriuatio nominis trahatur, ſignificat præditum ſcientia virum abſque determinatione ad hanc vel illam materiam: & propterea adiungitur in lege Moſis. *Et dedit ei rex ſecundū manum domini Dei eius bonam ſuper eum.* Superfluit bonam. omnem petitionem eius. Sermone metaphorico diuina gratia appellatur manus Dei: eo quòd operabatur reddendo Hezdrā gratioſum regi ad obtinendum quicquid petiit.

Et aſcenderūt de filiis Iſrael, & de ſacerdotibus & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, & Nethinis in Ieruſalaim: in anno ſeptimo Artaxerxi regis. Aſcendente Zorobabel tempore Cyri aſcenderunt de tribu Iudæ & Benjamin & Leui, vt in primo cap. ſcriptum eſt: aſcendente autem Hezdra tempore Xerxis ſcribitur hic quòd aſcenderunt de filiis Iſrael, ad ſignificandum quòd promiſcuè de quibuſcunq; tribubus Iſrael aſcenderunt cū Hezdra. *Et venit in Ieruſalaim mēſe quinto: ipſe eſt annus ſeptimus regis.* Repetito iſta ad conſummationem itineris refertur. prius enim ſcriptum eſt quòd anno ſeptimo Artaxerxis inchoauerunt iter, & nunc ſcribitur quòd eodem anno appulerunt. *Quia in primo die mēſis primi cœpit aſcendere de Babel: & in primo die mēſis quinti venit in Ieruſalaim, ſecundum manum Dei eius bonam ſuper eum.* Quia Hezra parauit cor ſuū ad querendum legem domini & ad faciendum: & ad docendum in Iſrael ſtatutum & iudiciū. Aduerte prudens lector quòd hinc nō habetur quòd Hezdras reſtaurauerit legē Moſis cōbuſtam, ſed potius oppoſitum: quoniā ſi hæc verba referuntur ad volumen legis, ſignificatur volumen legis ſubſiſtere: quod enim non exiſtit, à nullo queritur. & ideo ex hoc ipſo q̄ Hezdras quæſiuit legem, hoc eſt volumen legis, inferitur quòd volumen legis extabat. Veruntamē literalis ſenſus eſt quòd Hezdras parauit cor ſuum ad tria: videlicet ad querendum ſenſum legis, & ad faciendum, & ad docendum: hæc enim commendatione magna digna ſunt. Et

ET hoc exemplar epiſtola quā dedit rex Artaxerxes Hezra ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis domini et carimonis eius in Iſrael. Iuxta Heb. habetur bis ſcribæ: ita quòd legendum eſt. *Hexra ſacerdoti ſcribæ: ſcribæ verborum præceptorum Iehouah & ſtatutorum eius ſuper Iſrael.* Vt dictum eſt, legēdum eſt literato literato verborum &c. & propterea Hezdras poſtquam dictus eſt literatus, explicatur materia circa quam verſabantur literæ eius, dicendo literatus præceptorū ſummi Dei &c. Ex hoc tamen loco ſuſpico ſumptū eſſe quòd Hezdras reſtaurauerit legem Moſis: cum tamen volumen legis Moſis fuiſſe vnicum quod cum templo combuſtū eſt, incredibile ac abſurdum ſit. nā nulla authentica ſcriptura hoc tradit, nulla ratio diuina aut humana ſuadet vt volumen legis Moſis non fuerit trāſcriptum in multa exemplaria tot ſæculis defluxis à Moſe vſque ad combuſtionem templi. quōnam pacto ſacerdotes habitantes non in Ieruſalem perfectam potuiſſent habere potitiam legis ſi priuati fuiſſent cōmoditate voluminis: quis rex, quæ lex hoc incommodo affectit ſacerdotes & Leuitas ac alios ſtudioſos in lege Dei: tã abſurdum eſt hoc vt nec cogitare liceat. Multis itaque exiſtentibus exemplaribus legis Moſis, trahi nequeo ad credēdum quòd Hezdras reſtaurauerit legem Moſis combuſtam, careamusq; lege & prophetis, habentes duntaxat id quod Hezdras ex eis tradidit. Accedit ad hæc quòd anno primo Cyri præſentatus fuit Eſaiæ codex Cyro, quādo Hezdras forte nec natus erat: nam à primo Cyri anno vſque ad tēpus quo floruit Hezdras, fluxerunt pluſquam anni quinquaginta: vt patet ſupputanti annos regum Perſarum vſque ad Xerxem.

Artaxerxes rex regum: Hexra ſacerdoti ſcribæ legū Dei cali doctiſſimo ſalutem Iuxta Hebræum duæ vltimæ dictiones ſonāt neſcio quid. cōtextus enim requirit ut ſonent regiam ſalutationem in principio epiſtolarum ſolitam: nullum autem inueni interpretem ſatisfacientem mihi: Chaldaica ſiquidem ſunt verba. *A me poſitum eſt decretum vt cuiuſque placuerit in regno meo de populo Iſrael & de ſacerdotibus & Leuitis ire in Ieruſalem tecum. vadat. A facie enim regis & ſeptem conſiliariorum eius miſſus es ad viſtandum Iehud & Ieruſalem: in lege Dei tui quæ eſt in manu tua.* hoc eſt quam in promptu habes docendam ſicut ea quæ habentur in manu. Ad inſtruendum ergo ſecundum legē Dei in primis miſſus declaratur Hezdras. Et ad ſerendum

argentum & aurum, quod rex & consiliarius eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in Ierusalem est tabernaculum. Hinc apparet quod primates regni non incredulos se exhibebant diuinæ prouidentie quam Iudæi prædicabant. Et omne argentum & aurum quod inuenit in tota prouincia Babel: & populus offerre uoluerit. Legendum est, cum uoluntate populi & sacerdotum qui sponte offerent domui Dei sue quæ est in Ierusalem, non enim est sermo de omni argento & auro Babylonis absolutè, sed de inuento cū uoluntate populi ad offerendum, liberè accipe, Superfluum hæc dux dictiones. Ut festinanter emas hæc pecunia tauros, arietes, agnos, & munera & libamina coru: & offer ea super altare domus Dei uestri quæ est in Ierusalem. Et quicquid tibi & fratribus suis placuerit de residuo argento & auro facere: iuxta uoluntatem Dei uestri facite. Et uasa quæ data sunt tibi in ministerium domus Dei tui, redde coram Deo in Ierusalem. Et cætera necessaria domus Dei tui quæ tu dare habebis: dabis de domo thesaurorum regis. Et ex me ego Artaxerxes rex posui decretum omnibus thesaurariis qui sunt trans flumen: ut omnia quæ petierit à uobis. Hexra sacerdos scriba legis Dei cæli, absque mora detis. Usque ad argenti talenta centum, & usque ad tritici choros centum, & usque ad vini bathos centum, & usque ad bathos olei centum: sal uero absque mensura. Omne quod est ex decreto Dei cæli, fiat citò domus Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis & filiorum eius. Uobis quoque notum facimus de omnibus sacerdotibus et Leuitis, cætoribus, ianitoribus, Nethinæis & ministris domus Dei huius: quod non est facultas imponendi super eorum tributum, uectigal & redditum. Aduerte quod etiam reges Persarum exemptos faciebant sacerdotes & ministros diuini cultus à publicis oneribus. Tu autem Hexra secundum sapientiam Dei tui quæ est in manu tua, constitue iudices & præfides qui iudicent totum populum qui est trans flumen, omnes sciens legem Dei tui: & eos qui nesciunt scire facite. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui & legem regis, diligenter iudicium. Parui refert quod hebraicè habetur. citò iudicium fiat de eo: siue ad mortem, statuit enim quod iudices constituendi ab ipso Hezdra damnent transgressore legis, siue diuinæ, siue regie: uel ad pœnam mortis &c. Et per hoc patet quod maiorem facultatem habebant iudices Iudæorum sub Persis quàm sub Romanis, nam sub Romanis non licebat Iudæis damnare ad mortem, ut Euangelica testatur historia: sub Persis autè cõcedebatur eis etiam iudicium mortis, siue in exilium. Quauis hebraicè

hebraicè habeatur in eradicationem, tamen exilium significatur: quod est uelut eradicatio ex proprio solo. siue in condensationem substantiæ & in carcerem.

ET dixit Hexra scriba benedictus dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum domini quæ est in Ierusalem. Et super me inclinauit misericordiam suam. Legendum est, gratiam coram rege & consiliariis eius & omnibus principibus regis potentibus. gratiarum enim actio scribitur pro beneficio talis epistolæ. & ego confortatus manu Dei mei super me, congregaui de Israel principes ad ascendendum mecum. Executio scribitur clarè.

CAPVT VIII.

H isti sunt principes familiarum eorum & genealogia eorum. Quemadmodum in ascensu Zorobabel recensiti sunt ascendentes cū eo, ita in ascensu Hezdræ recensentur ascendentes cū eo, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babel. Hinc patet quod ipse Hezdras fuit author huius libri: & ex hoc quod describendo ascendentes prima uice tẽpore Cyri in cap. 2. non dicit quod ascenderunt mecum, sed dicit cum Zorobabel & multis aliis inter quos non numeratur ipse Hezdras, hic autè manifestè dicit qui ascenderunt mecum, insinuat quod supra diximus: uidelicet quod Hezdras tẽpore Xerxis primū ascendit in Ierusalem de Babylone. De filiis Pinchas Ghersem, de filiis Ithamar Daniel: de filiis Dauid Chatus. De filiis Sechan'ia, de filiis Par'hos Zechar'ia: & cum eo numerati sunt masculi centum & quinquaginta. De filiis Pachath' moab, El'ichohenai filius Zerach'ia: & cum eo ducenti masculi. De filiis Sechan'ia, filius Iachaziel: & cū eo trecenti masculi. De filiis Hadin, Hebed filius Ionathan: & cū eo quinquaginta masculi. Et de filiis Helam, Iesab'ia filius Hathal'ia: & cum eo septuaginta masculi. Et de filiis Sephar'ia, Zebad'ia filius Michael: & cū eo octoginta masculi. De filiis Toab, Hadab'ia filius Iechiel: & cum eo ducenti & octodecim masculi. Et de filiis Selomith, filius Iosiph'ia: & cum eo centum & sexaginta masculi. Et de filiis Bebai, Zechar'ia filius Bebai: & cū eo uiginti octo masculi. Et de filiis Haz'ghad, Tochanan filius Catan: & cū eo centum & decem masculi. Et de filiis Adoniam nouissimis, & hæc nomina eorum, Eliphelet Iehiel & Semah'ia: & cum eis sexaginta masculi. Et de filiis Big'uai, Huthai & Zabbud: & cum eis septuaginta masculi.

Congregauit autem eos ad flumiū uenientem ad Ahauam, & man-

simus ibi tribus diebus: quæsiuque in populo & in sacerdotibus de filiis Leui, & non inueni ibi. Legendum est. & in sacerdotibus, & ex filiis Leui non inueni ibi. est enim sensus quod inspexit tam in populo quàm in sacerdotibus & nō inuenit inter eos aliquos ex filiis Leui. Et est sermo de Leuitis vt distinguuntur à sacerdotibus: vtrique enim sunt filij Leui, hic tamē appropriatur filiatio Leuitis qui non erant sacerdotes & erant de tribu Leui. Misiq; Elizezer & Ariel & Semah' iam & Elnathan & Iarib, & Elnathan, & Nathan & Zechar' iam, & Mesullam principes: & Io' iarib & Elnathan sapientes. Et misi eos ad Iddo caput in Casiph' ia loco. Iddo nomen viri esse subiuncta innuē nominādo fratres eius. caput itaque existentium Iudæorum in loco Casphia significatur, ad quem præcipuē missa est legatio. & posui in ore eorum verba quæ loquerētur ad Iddo & fratres eius Nethinæos in Chasiph' ia loco, ad adducēdū nobis ministros pro domo Dei nostri. Adduxeruntque nobis secundū manum Dei nostri bonā super nos virum doctissimū. Hebraicè habetur, virum intellectus, hoc est ingenio pollentem. de filiis Machlis, filij Leui filij Israel & Sereb' iam & filios eius & fratres eius octodecim. Et Chasab' iam, & cū eo Tesab' iam de filiis Merari: fratres eius & filios eorum viginti. Et de Nethinæis quos dederat David & principes ad ministeriū Leuitarum, Nethinæos ducentos & viginti. Hinc apparet quod Nethinæus non est nomen propriū Ghabaonitarū, sed commune omnibus non Leuitis addictis diuino ministerio ab aliis: quales fuerunt Ghabaonitæ dati à Iosua, & isti dati à Dauide & principibus, & filij seruorum Salomonis. omnes isti nominati sunt per nomina.

Et prædicaui ibi ieiuniū iuxta flumini Ahaue, vt affligeremur corā Deo nostro: ad querēdum ab eo viam rectam, nobis & paruulis nostris & toti substantiæ nostræ. Erubui enim petere à rege robur & equites ad defendendū nos ab inimico in via: quia dixeramus regi, manus Dei nostri est super omnes quærentes eum in bonitate. & fortitudo eius & furor eius super omnes derelinquētes eum. Ieiunauimusque & quæsiuimus à Deo nostro super hoc. Ne minuere videretur coram ethnicis, diuinæ prouidentie gloriam in cura peculiari erga Israelitas rectos, timuit: & propterea ad ieiuniū auxiliū se conuertit, prudenter cuncta disponens, & ea quæ eiāt diuinæ glorie, & ea quæ erāt necessitatis populi. & euenit nobis prospere. Iuxta Hebræum habetur. & exaudivit nos quod est signum recti timoris in Hezdra.

Et

Et separavi de principibus sacerdotū duodecim: Sereb' iam Chasab' iam, & cum eis ex fratribus eorum decem. Appendiq; eis argētum & aurum & vasa cōsecrata. Hebraicè habetur, eleuationē domus Dei nostri, hoc est vasa oblata domui Dei nostri. quæ obtulerant rex & consiliarij eius & principes eius, & totus Israel inuentus. Et appendi super manum eorum argenti talenta sexcenta & quinquaginta, & vasa argentea centum talentorum: auri centum talenta. Et crateres aureos viginti, drachmarū mille: & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra vt aurū. Et dixi eis: vos sancti domino & vasa sancta, & argentum & aurum quod sponte oblatum est domino Deo patrum vestrorum. Vigilate & custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum, & Leuitarum, & principibus familiarum Israel in Ierusalaim: in thesauros domus domini. Susceperuntque sacerdotes & Leuitæ pondus argenti & auri & vasorum: ad deferēdum in Ierusalaim in domum Dei nostri.

Et profecti sumus à flumine Ahaue duodecimo die mensis primi vt pergeremus Ierusalaim: manusque Dei nostri suis super nos, & liberavit nos de manu inimici & insidiatoris in via. Venimusque Ierusalaim: & mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appesum est argētū & aurum & vasa in domo Dei nostri super manum Meremoth filij Urie sacerdotis, & cū eo Elhazar filius Pinchas: & cū eis Iosabad filius Iesua & Nohad' ia filius Bimui Leuitæ. In numero & pondere omnia: & scriptum est omne pondus in tempore illo. Et qui venerant de captivitate filij transmigrations obtulerunt holocausta Deo Israel, tauros duodecim pro toto Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, Hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum domino. Quauis ea quæ offerebātur pro peccato non essent regulariter holocausta, quia tamen ista pro multitudine offerebantur populi, sacratiores esse voluerunt: & propterea scribitur quod omnia fuerunt oblata domino in holocaustū. Dederuntque edicta regi sarapis regis & duobus trans flumen: & eleuauerunt populum & domū Elohim. Fructus subsequutus ex aduentu Hezdræ narratur eleuatio tum populi tum templi propter edictum regium.

CAPVT IX.

Postquam autem hæc completæ sunt. Quantum intercesserit temporis spatium, ignotum est. accesserunt ad me principes dicendo: non sunt separati populus Israel & sacerdotes & Leuitæ à populis terrarum in abominacionibus eorum, Chenahaneorum, Chitthæorum, Perizæorum,

ram, Iebusaeorum, Hammonitarum, Moabitarum, Aegyptiorum. habitantium in terra Chanahan. & Emoraorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filiis suis, & miscuerunt semen sanctum. hoc est dicatum ad propagandum populum Dei. cum populis terrarum. propter periculum enim auersionis à diuino cultu prohibita erat huiusmodi commixtio. manusque principum & magistratum fuit in prauaricatione ista prima. Manus principum narratur prima in hac transgressione, eo quòd exemplo eorum alij inierunt connubia cum alienigenis. Cùmque audissem sermonem istum, scidi pallium meum & tunicam meam: & euulsi capillos capitis mei & barbā meā, & sedi mærens. Conueniunt autem ad me omnes qui timebāt verba Dei Israēl, propter transgressiōem eorum qui de captiuitate uenerant: & ego sedebam mærens vsque ad sacrificium uespertinum.

ET in sacrificio uespertino surrexi de afflictione mea, & scidi pallium meum & tunicam meam: curuauique genua mea, & expandi manus meas ad dominum Deum meum. Et dixi: Deus mi confundor & erubescō lenare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatae sunt supra caput, & delicta nostra creuerunt vsque ad cælum. A diebus patrum nostrorū fuimus in delicto magno vsque ad diem hanc. Adhuc enim superstitēs erant multi qui fuerant tempore quo templum combustum fuerat & populus in captiuitatem ductus: & propter hoc subdit. & in iniquitatibus nostris. hoc est in iniquitatibus nostris, secundum patres & secundum nos ipsos. traditi sumus nos & reges nostri & sacerdotes nostri in manum regum terrarum, in gladium & in captiuitatem, & in rapinam, & in cōfusionem uultus sicut die hac. Adhuc enim durabat effectus harum pœnarum. Et nunc quasi parum & ad momentum facta est deprecatio nostra apud dominum Deum nostrum. Iuxta Hebræum habetur. Et nunc sicut modico momento fuit deprecatio à Iehouah Elohe nostro. subaudi admissa. Quid autem intendat per modicum momentum, declarat subiungendo. ut dimisterentur nobis reliquie. Legendum est. ad faciendum superesse nobis euasione. Modicus populus qui ex gratia regum Persarum libertate donatus euasit de exilio ad habitandum in terra promissionis, tanquam modicū momentum appellatur. & daretur pax illius in loco sancto eius. Errore scriptorum corrupta est litera: non enim pax illius, sed pax illius habetur iuxta hebræum. Et hoc ad modicum spectat momentum ut in loco sanctitatis eius (hoc est in Ierusalem) dederit

dederit Deus clauum vnum. id enim modicū boni quod in-
stauratio templi comprehendebat, appellat clauum in loco
sanctitatis eius: eo quòd quauis initium modicum, tamē fir-
mitatis bonum erat: ciuitas enim absque muris erat & inha-
bitata & patens hostibus, ut illuminaret oculos nostros Deus nos-
ter, & daret nobis uitam modicā in seruitute nostra. Quia seruis su-
mus. erant enim serui regis Persarum, quauis liberati à ser-
uitutibus particularibus. & in seruitute nostra non dereliquit nos
Deus noster: & inclinauit super nos misericordiam corā regibus Per-
sarum. Sæpe dictum est gratiam legendum esse. ut daret nobis
uitam, ut sublimaret domum Dei nostri & extrueret solitudines eius
& daret nobis spem. Legendum est. sepem in Ichuda & in Ierusalem.
Quia sepibus potius quā muris cingebatur ciuitates,
ideo dicit ad dandum nobis sepem in Iuda & Ierusalem.

Et nunc quid dicemus Deus noster post hoc? Hactenus cōtulit
præterita delicta cum subsecutis beneficiis concessis à regi-
bus Persarum: modò confert præsens crimen connubiorum
cum extraneis, cum prædictis beneficiis, inchoando ab agni-
tione peccati contra legem Dei. quia dereliquimus mādāta tua
quæ præcepisti. Deuter. ca. 7. in manu seruorum tuorum propheta-
rum dicendo, terra quam vos ingredimini ad possidendum eam, terra
immunda est in immunditia populorum terrarum: in abominationi-
bus eorum qui repleuerunt eam ab ore ad os in immunditia sua. Nūc
ergo filias vestras ne deis filijs eorum, & filias eorum ne accipiatis
filiis uestris, & nō queratis pacem eorum, & bonum eorum vsque in
æternum. Non ad tempus sed semper seruandam hanc legē ut
non commiscerentur cum extraneis significat. ut confortemini
& comedatis bona terra, & hereditate faciatis filios uestros vsque
in æternum. Et post omnia. mala pœnæ: captiuitatis, cladis &c.
quæ uenerunt super nos in operibus nostris malis & in delicto nostro
magno: quia tu deus noster liberaisti nos de iniquitate nostra. Iuxta
Hebræum habetur. quia tu Elohe noster prohibuisti in deorsum ex
iniquitatibus nostris. Exaggeratio est peccati in huiusmodi cō-
nubijs cōmissi: ex eo quod post has omnes punitiones iustissi-
mè perpeffas, quia tu deus etiam beneficio ereptionis nostræ,
ne secūdum iniquitates nostras cōsemus deorsum seu subter
ut eramus ante gratiam istorum regum. & dedisti nobis salu-
tem sicut est hodie. Quauis Hebraicè legatur in futuro. & da-
bis nobis euasione sicut hanc. sensus tamē in idem redit: quoniam
futurū referit ad præteritū prohibuisti. prius. n. dedit eis Deus
subleuationem

subleuationem coram regibus Persarū & deinde euasione
de alieno ad proprium solū quale tunc habebant. Vt non con-
uerteremur & irrita faceremus mandata tua. Iuxta hebræum ha-
betur. Nunquid reuertemur ad frangendum præcepta tua & affini-
tatem contrahendum cum populo abominationum istarum? Ecce ex-
aggeratio. quia post tot mala contulisti nobis hæc beneficia,
nunquid reddemus tibi hæc vicissitudinem vt reuertamur ad
frangendum madata tua, & c. nunquid iratus es nobis. Iuxta he-
bræum habetur. unquid non irasceris nobis vsque ad consumptio-
nem, vt non reliqua & euasio? Confiteatur quod reciduum hoc
meretur vt deus irascatur vsque ad cōsumptionem omnium
ita vt nec reliquus sit aliquis, ita vt nullus euadat. Domine
Deus Israel iustus tu. Rationē affert dicti meriti, diuinam iu-
stitiam. quoniam derelicti sumus qui saluaremur sicut die hac. Be-
neficium euasione à Deo collatum postremo rememorat &
citatur carens meritis bonorum operum. & ab inchoato bene-
ficio diuino supplicare intendit vt ignoscat prosequēdo bo-
na cœpta: & propterea ex parte eorum subiungit. ecce corā te
sumus in delicto nostro. nō in bonis operibus, nō in nostris præ-
cipibus. non enim stari potest. iuste coram te super hoc rāto excessu.

CAPVT X.

Sic ergo orante Hexra & implorante deum & stente &
iacente ante templum Dei. Iuxta hebræum habetur.
& confesso ipso stente & ca lente ante domum Elohim.
De confessione peccatorum ad diuinam laudem
deque casu voluntario prosterneētis se super terram in faciem
suam, est sermo. & describitur simul locus in quo orabat: vi-
delicet ante templum, non intus in templo, sed sub diuo pu-
blice ante faciem templi. collectus est ad eum de Israel cœtus ma-
gnus valde virorum & mulierum & puerorum, quia sicut populus
seru multo. Et respondit Sechania filius Tachiel de filiis Helam, &
dixit Hexra: nos præuicari sumus in deum nostrum & duximus
uxores alienigenas de populo terra, & nunc si est penitentia in Is-
rael super hoc. Iuxta hebræum habetur. & nunc est spes Israeli
super hoc. De spe veniē, de spe penitentiae & emédationis lo-
quitur: & propterea remedium subiungit percutiendi fœdus
cum summo Deo ad abiiciendum uxores alienigenas. Nunc
igitur percutiamus fœdus cum Deo nostro vt eiiciamus omnes ux-
ores & natos ex eis iuxta voluntatem domini. Iuxta Hebræum ha-
betur. in consilio Ichowah. Appellatur consilium non vt distin-
guitur

guitur contra præceptum, sed vt distinguitur cōtra imprudēs
& præceps: offert enim secuturos se non voluntarios impe-
tus, sed prudēciam summi Dei. & eorum qui tenent. Iuxta He-
bræum habetur. & tremendum præceptum Dei nostri. Sectaturos
se promittit eorum qui timent offendere Deum, consilium.
& secundum legem fiat. Surge, tuum est discernere. Iuxta hebræum
habetur. quia super te res. subaudi pendet. & nos erimus tecum;
confortare & fac.

Surrexitq; Hexra, & adiuuauit principes sacerdotum & Leni-
tarum & totum Israel vt facerent secundum verbum hoc: & iura-
uerunt. Questio oritur quonam pacto licuit Hezdræ exigere
iuramentum vt exquerentur præpositam sententiam: vide-
licet abiiciēdi tum uxores alienigenas tum natos ex eis. hoc
enim postremum non erat lege sancitum, & impietatem sa-
pit. Solutio est quod iuramentū hoc intelligitur iuxta sen-
sum oblatæ penitentiae: non fuit autem proposita abiectio
natorum absolute sed cum moderamine secundum cōsiliū
Dei & timentium eum: & propterea non iurauerunt absolu-
tē sed cum dictū moderamine. Et surrexit Hexra ante domum
Dei. Legendum est. à facie domus Elohim. Terminus à quo re-
cessit narratur. & iuit ad cubiculum Techohanan filij El'iasb: &
iuit illic, panem non comedit & aquam non bibit, iugebat enim
transgressionem eorū qui redierant de captiuitate. Et missa est vox.
præconis. in Iehudam & Ierusalaim omnibus filiis transmigratio-
nis vt congregarentur in Ierusalaim. Et omnis qui non venerit in tri-
bus diebus iuxta consilium principū & seniorū, auferetur tota sub-
stantia eius: & ipse eiicitur de cœtu transmigrationis. Pœna ex cō-
municationis significatur. Conuenerunt igitur omnes viri Iehudæ
& Bin'ianin in Ierusalaim in tribus diebus, ipse est mensis nonus.
in anni ordine inchoantis à sole in ariete, quem nos dicimus
mensē nouembrium. in vicesima die mensis: & sederunt totus
populus in platea domus Dei Nomen est Elohim. trementes pro-
pter rem & pluuias.

Surrexitq; Hexra sacerdos & dixit ad eos: vos præuicari estis
& duxistis uxores alienigenas vt adderetis super delictum Israel.
Declarat Hezdras facta ab eis cōnubia esse cōtra legē sum-
mi Dei. Et nunc date confessionem domino Deo patrum vestrorum.
hoc est confiteamini vos peccasse ad diuini nominis laudē.
& facite voluntatem eius: & separamini à populo terra & ab ux-
oribus alienigenis. Aduerte hic duo, alterū quod non dicit Hez-
dras

dras vt separētur à filiis propriis natis ex vxoribus alienigenis, sed quòd separentur à populis terrarum vt videlicet non habeant eos in foceros, generos & huiusmodi. Alterū quòd quanuis in lege Moſis non fuerit ſancitum vt vxores iā ductæ quæ erant alienigenæ eiicerentur, quia tamen inhibita erant connubia cum alienigenis habitantibus in terra Chanahan, ideo Hezdras connubia illa (vt pote illegitima) dirimenda cenſuit. Et reſpondit totus cœtus & dixit voce magna, iuxta verbum tuum ad nos ſic fiat. Sed populus multus & tempus pluuiarum eſt, & non eſt vis ſtandi foris & opus non eſt diei vnus neque duorum, vehementer quippe peccauimus in ſermone iſto. Iuxta Hebræum habetur, quia multiplicauimus rebellionem in te iſta. Ratio redditur quòd multo eſt opus tempore propter multitudinē eorum qui in hoc peccauerunt. Stent obſecro principes noſtri in omni congregatione, & omnes qui in ciuitatibus noſtra duxerunt vxores alienigenas veniant in temporibus ſtatuis, & cum eis ſeniores ciuitatis & ciuitatis & iudices eorū: donec auertatur ira furoris Dei noſtri à nobis propter peccatum hoc. Igitur Ionathan filius Haſael & Tachar'ia filius Thic'ua conſtituti fuerūt ſuper hoc: & Meſullam & Sabberthai Leuitæ adlauerunt eos. Pecceruntque ſic filii tranſmigrationis: & ſeparati ſunt Hexra & viri capita familiarum per domos patrum ſuorum, & omnes per nomina ſua, & ſederunt in die primo menſis decimi vt quærent rem. Et cōſummati ſunt omnes viri. Legendum eſt. Et finierunt in omni, viros qui duxerunt vxores alienigenas: vſque ad diem primum menſis primi. Cōſummatio inquisitionis deſcribitur ad primā diem menſis primi: tribus itaque menſibus (decimo, vndecimo & duodecimo) durauit inquisitionis.

Et inuenti ſunt de filiis ſacerdotum qui duxerunt vxores alienigenas: de filiis Ieſuah filii Ioxadac & fratrum eius, Mahafe'ia & Elihexer & Iarib & Gedal'ia. Filij Iofux ſummi ſacerdotis, inuenti in hoc crimine narrātur, ſed non pertinaces: nam de iſtis ſubditur quòd promiſerunt eiicere vxores alienigenas, & præter hoc offerre arietem pro delicto. Et dederunt manum ſuā vt eiicerēt vxores ſuas: & pro delicto ſuo arietē de omnibus offerrent. Et de filiis Immer, Chanani & Zebad'ia, Et de filiis Charim, Mahafe'ia et Eli'ia et Semah'ia & Techiel & Hurxi'ia. Et de filiis Paſchur: Eli'iohenai, Mahafe'ia, Iſmael, Nethan'el, Ioxabad & Elhaſa. Et de Leuitis: Ioxabad & Simhi & Cela'ia (ipſe eſt Celita) Pethach'ia, Lebuda & Elihexer. Et de cantoribus Eli'iaſb: & de ianitoribus

nitioribus, Sallū & Telē & Vri. Et de Iſrael: de filiis Par' hos Ram'ia & Iix'ia, & Malchi'ia & Mi'iamin & Elhaxar, & Malchi'ia & Benā'ia. Et de filiis Helam: Matthan'ia, Zechar'ia & Techiel & Habdi, & Ieremoth & Eli'ia. Et de filiis Zathu: Eli'iohenai, Eli'iaſb, Matthan'ia & Ieremoth & Zabad & Haxza. Et de filiis Bebai: Iehochanan, Chanan'ia, Zabbai, Hath'lai. Et de filiis Bani: Meſullā, Malluch & Hada'ia, Iaſub & Seal Ieremoth & ad gratiā Pachath moab: Hadna et Chelal, Benā'ia, Mahafe'ia: & triſtitie fuit, Bezal'el & Binnui & Menaffes. Et de filiis Charim: fluxerant aſſi'ia, Malchi'ia, Semah'ia, Simhon, Bin'iamin & de apparebat quòd De filiis Chaſum: Matthenai, Matthaſa, Zabdai non inſtaurama'i, Menaffes, Simhi. De filiis Bani: Mahadani & orani corā Deo Benā'ia, Bed'ia Chelubi. Van'ia, Meremoth, magne & terribilis, cum Matthenai & Iahaſau, & Bani & Binnui, ſum eſt. & gratiam. vt Nathan & Huda'ia. Machadbai, Saſai, Sara'i. & iſtis mandata tua. lem'iahu, Semar'ia, Sallum, Ama'ia, Iofeph. De filiis Iudæum ora: Matthiſ'ia, Zabad, Zebina, Iaddau & Ioel, Benaia. Omnes Iſrael ceperunt vxores alienigenas: & fuerunt ex eis mulieres quæ pepererūt filios, Par' ſi refert quòd hebraicè habetur. & poſuerunt filios, quoniam ponere pro parere ſumitur. Sed oritur hic quæſtio: quia nulla ſcribitur executio, ſed finitur liber in narratione inuentorum in hoc crimine. lege enim totum hoc capitulum, & nullam eiectam vxorem inuenies: ſoli enim filij pontificis in ſpecie promiſerūt eiicere vxores ſuas, nulla autem executio ſubiungitur. Solutio eſt quòd Hezdras non præualuit ad exequēdum eiectiōnem: vt teſtantur ſcripta in vltimo cap. Nehemiæ. & propterea tacetur hic executio, ſcribenda in libro Nehemiæ: à quo fuit executio facta, qualifcunque tamen: vt teſtatur ipſe Nehemias cap. vltimo, & inſinuat cap. decimo, vt ibidem declarabitur. Et ſic finitur liber Hezdræ: Romæ die decimonono Aprilis inter ægritudinem longam.

THOMAE